

מראי מקומות- בבא מציעא פ"ו

(א) **ורבי לא יתקרי- הק' המהרש"א** (סוף פה:), ומה הי' חסר בזה שלא קראו רבי, שהרי הי' ראש ישיבה בנהרדעא אפי' בלא סמיכה. וביאר שיש ב' ענינים של סמיכה, א', לדון דיני ממונות, ואם טעה הרי הוא פטור מלשלם. ב', שיש לו רשות להורות בדיני איסור והיתר. וא"כ, על אף דלגבי דיני ממונות סמך שמואל על חכמתו ופסק, ולא טעה כיון שהי' חכם בדין, ולכן הלכתא כוותי' בדיני ממונות. אבל לענין איסור והיתר לית הלכתא כוותי', כיון דלא נסמך, ואולי אפי' בעצמו לא פסק דיני איסור והיתר, כיון שלא נסמך.

(ה) **בהרת קודמת לשער- ע' בהערות להגרי"ש**, שהעיר דלכאו' זהו מח' תנאים, ומה נח' במתיבתא דרקיעא [לא ברירא לי קו' זו שהק', האם אינם יכולים לחלוק במתיבתא דרקיע במה שנח' התנאים כאן], וגם למה לא אמר רבה דהל' כר' יהושע. והביא מש"כ תוס' בכתובות (עה:): דהק' דהא יש כאן חזקת טהרה, ומה ס"ל לרבנן דטמא כנגד החזקת טהרה. ולכן תוס' שם מוקים למח' במקום שהי' חזקת טומאה. אבל תוס' בנדה (יט.) ס"ל דלא אמרי' שיש כאן חזקת טהרה, כיון דהבהרת גורמת שהשער יהפך ללבן. וצידד הגרי"ש לומר דנח' ר' יהושע ורבנן במקום שהי' חזקת טומאה, ונח' הקב"ה ומתיבתא דרקיעא במקום שלא הי' חזקת טומאה, ונח' באם אמרי' סברת תוס' בנדה (אולם ע' בכסף משנה [טומאת צרעת ב', ט'] דמבואר דנח' באותו מחלוקת שנח' בה ת"ק ור' יהושע).

(ב) **ר' אשי ורבינא סוף הוראה- ע' ברא"ש בסנהדרין (ד', ו')** שהביא מח' יסודי שם בינו ובין הראב"ד, דהראב"ד ס"ל דמי שטעה בדברי הגאונים, הר"ז נחשב טעה בדבר משנה. ולא רק אם לא שמע לדברי הגאון ופסק כנגדו, אלא אפי' אם שמע וחולק עליו מדעתו וטעמו, ס"ל להראב"ד דאין בנו כח לחלוק על דברי הגאונים, ונחשב לטועה בדבר משנה. אבל הרא"ש חולק עליו, וס"ל דאם לא שמע דברי הגאון כלל, ורק אח"כ שמע דבריו והסכים לו, נחשב לטועה בדבר משנה, וזה לא רק בגאונים, אלא אף בפסקי חכמים שבכל דור ודור, אם פסק שלא כדבריהם שלא בידיעה, ועכשיו נודע לו דבריהם, נחשב זה לטועה בדבר משנה. אולם אם חולק עליהם מסברא, אם הביא ראיות לדבריו המקובלים לאנשי דורו, אז אמרי' יפתח בדורו כשמואל בדורו, דכל מה שאיננו נכלל בדברי הש"ס שסידרו רבינא ור' אשי, כל אדם יכול לבנות ולסתור כדרכו, ולפסוק כסברתו, ע"ש באריכות.

(ג) **א"ר כהנא, אשתעי לי ר' חמא וכו'- יש לע',** מה ענין מעשה זה להגמ' לעיל. וע' במהר"ל (חי' אגדות בהמשך הסוגיא, ד"ה ר"ש), שכ' דכיון דאירי ביסורי צדיקים, כמו הא דראבר"ש ורבי, הובא מעשה זו כאן.

אלא ששמע מה שנח' במתיבתא דרקייעא, ואמר טהור טהור, כלומר, כיון שהקב"ה אומר טהור, אז צריכין לומר דטהור הוא, אף דבאמת דעתו הי' דטמא הוא. ובזה ביאר הבן יהודע למה פסק הרמב"ם דטמא הוא, כיון דמבואר דכך הי' באמת דעת רבה.

(י) **חזו צפרי דמטללי וקיימי- פי' המהרש"א,** "דאיך דרך העופות להיות עומדים באויר במקום א', ובזה חזו דעומדין כן שם לכבודו להיות לצל, שהי' רבה מונח בחמה".

(יא) **ההוא יומא דנח נפשי' דליי' זעפא, וכו'- כ'** המהרש"א, "אפשר משום משום שלא נספד בו ביום כראוי, כדאמרי' .. גבי יהושע שרגש עליהן ההר וכו' על שלא נספד בו ביום כראוי".

(יב) **נח זעפא- כ' הבן יהודע,** לא שהי' הטעייא ראוי לכך, שדבריו יהיו עושים שום רושם ופרי, אלא גם זה הי' לכבוד רבה, שיהי' ברור אצל הבריות שהרוח החזק הקשה ההוא נשב בעולם הי' לכבודו, שחסר העולם ממנו [משמע דלא כדברי המהרש"א הנ"ל שהי' משום שלא ספדו כראוי, אלא סתם משום שהעולם חסר ממנו], וכשרואין שזה הטייעא אמר כן ושקט הרוח, ידעו הכל דבשביל רבה הי' אותו הרוח.

(יג) **חסורי מחסרא והכי קתני, ואם פסק להן מזונות, ריבה להן- פרש"י,** דכיון דלא הי' צריך לאתנווי ואתני, מזוני יתירי קאמר. והק' השער משפט (קפ"ב, ב'), למה אמר לבנו שיחזור בו עד שלא יתחילו במלאכה, הרי אף שיתחילו במלאכה לכאו' אין במעשיו כלום, כיון דהי' שלוחו של אביו ועבר על דעת משלחו, דשינה מנהג המדינה, והלך וריבה להן מזונות יתרים. ואין לומר דסמכו הפועלים על מה שאמר הבן, שהרי מבואר בסוגיא דלעיל (מט.) דידעו דשליח הוא, וא"כ אין לסמוך עליו, והניח בצ"ע.

(יד) **למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדשלמה, וכו'-** למסקנת הגמ' אמרי' דבאמת למדין כן מסעודת אברהם. והעיר התוס' יו"ט, א"כ למה מזכירין במתני' גם יצחק ויעקב. ותני' דה"א דא"כ גם פועלים מזרע ישמעאל

שכלם בשכל אנושי. והוסיף הר"ן דאם למעשה היו מרובים על רבה, אז אע"פ שהוא כיוון אל האמת יותר מהם, מ"מ הי' צריך להכריע כמותם נולא ביאר למה באמת משמע דהכריעו כמותו, הרי לכאו' הם היו הרוב. ואולי משום דהם הניחו לרבה להכריע, דידעו הם שהוא הבקי בנגעים, או משום דכיון שהוא חי עכשיו, א"כ יש לו עדיפות טפי להכריע הדין, וצ"ע בזה]. **וע"ע שם שהאריך בענין זה דנפשות עדיין עסוקים בחכמות הגשמי, והיינו משום דכיון דנפשות היו בעולם הגשמי, א"כ אף לאחר מיתתן יש להם איזה תכונות גופניות (ועפ"ז כ' דגן עדן הוא מקום בארץ, והוא כמו מקום הממוצע בין עולם התחתון ובין עולם העליון), וא"כ אתי שפיר שעדיין עסוקים בחכמה גשמי.**

(ז) **מאן נוכח- כ' העיון יעקב,** דאע"ג דלכאו' המתיבתא הי' הרוב נגד הקב"ה, מ"מ הרי הקב"ה רוב בנין, וא"כ נמצא דהיו צריכין להכרעה שלישית (ולכאו' משמע דזה דלא כדברי הדרשות הר"ן שהבאנו לעיל, דכ' דמה שהיו צריכין הכרעה מרבה, היינו משום שהיו צריכין הכרעה משכל אנושי).

(ח) **אמר טהור, טהור- פסק הרמב"ם (טומאת צרעת ב', ט') דטמא, למרות דפשוטות הסוגיא כאן משמע דלמסקנא אמרי' טהור. וכ' הכסף משנה** דכיון דכלל הוא בדינו דלא בשמים היא, ורבה לא אמר טהור אלא כשהי' מת, א"כ גם זה נכלל בלא בשמים היא, ואינו כדאי לפסוק כרבה כנגד סתם מתני' בנגעים דלא ס"ל כן. וע' בשו"ת חתם סופר (או"ח ר"ח, ד"ה והנה רום) שתמה על הכס"מ, דיוצא מדבריו דת"ח שאומר הלכה קרוב למיתתו, אמרי' בזה לא בשמים היא, ולכאו' אין לזה שום טעם וסברא. והוא ביאר באו"א, דכיון דשום אדם לא ידע שרבה פסק טהור חוץ מע"י חלום או אולי ע"י אליהו, אבל עכ"פ צריכין לשמים לזה (שלא הי' שום אדם אצל רבה בר נחמני כשמת), א"כ גם זה נכלל

בהא דלא בשמים היא [אבל לכאו' אי"ז כדברי הדרשות רין הנ"ל, דהחסרון של לא בשמים היא הוא משום שאי"ז שכל אנושי, ואם אליהו אומר לנו מה פסק רבה משכל אנושי שלו, אז לכאו' זהו שכל אנושי ממש, וצ"ע בזה].

(ט) **טהור, טהור- כ' הבן יהודע** בביאור כפילות הלשון, או שהוא בא לומר טהור בדיעבד, טהור לכתחלה, או דבאמת ס"ל לרבה טמא,

אוכלין במרום, זהו רק מחמת מעשה דמשה שלא אכל כשעלה. ועוד, הא באמת המלאכלים לא אכלו, כדאי' בסוגיין, אלא רק נראין כאוכלין.

(כ) **אלא אימא נראו כמי שאכלו ושתו- יש לע',** הא לא כתי' בקרא דשתו, וא"כ מהכ"ת דשתו. וכ' המעיני החכמה דאפשר דסמך הגמ' על מה דאי' לקמן דשגר לשרה כוס של ברכה, והמברך צריך שיטעום, וא"כ ע"כ דגם שתו. עוד צידד לומר ע"פ המ"ד דושבעת זו שתיי' [וק"ק, הא לא כתי' אלא ויאכלו, וא"כ מהכ"ת דישבעו שנאמר דע"כ שתו, ואולי משום דאמר להם אברהם "וסעדו לבכס", וצ"ע].

(כא) **בשכר שלשה זכו לשלשה, וכי- הק'** המהרש"א, הא בתענית (ט). אי' דג' פרנסין טובים היו לישראל, משה אהרן ומרים, וג' מתנות ניתנו על ידן, באר ענן ומן. ותי' דבזכות אברהם לא היו דברים אלו אלא לשעה, וע"י הפרנסין היו ממושכים זמן רב. עוד תי' בשיחות מוסר (תשל"ב, ח') דהוי זה כאילן גדול, דצריך גרעין, אבל בלא האדמה לא יצמיח כלל. וא"כ, י"ל דמעשי חסד של אברהם היו הגרעין, אבל היו צריכין להאדמה, וזה בא ע"י הג' פרנסין.

(כב) **וכי בערביים חשדנתו- כ' המהרש"א,** דתשובה זו שהשיבו לו המלאכים לא מרומז בקרא כלל, אלא מדלקה אברהם בזה שיצא ממנו ישמעאל, אשר הערביים שהם זרעו עובדים בזה, ואמרי' דהחושד בכשרים לוקה בגופו, א"כ מסתבר דלקה כן משום דחשדם [ועכ"ז עדיין אי"צ לומר שהשיבו לו כן, דאפי' בלא"ה הא חשד להו, וי"ל].

(כג) **גבריא אל למהפכי לסדום- וק',** לאיזה צורך הלך גבריא לאברהם, הרי לכאו' הי' יכול ללכת לסדום בלא ללכת לאברהם מעיקרא. ותי' ר' יחזקאל אברמסקי (הובא בספר ליקוטים והערות לפ' וירא), דהמלאכים לימדו זכות על אנשי סדום, שלא היו יכולין לעמוד מפני תאוותם, על דרך זכור כי עפר אנחנו. ולכן נשלחו לאברהם לראות דשפיר שייך להתגבר על החומר.

ועשו צריך להאכילם כסעודה זו, להכי נקט שהם בני יצחק ויעקב, דהיינו משום דביצחק יקרא לך זרע, ולא כל זרע.

(טו) **ואילו גבי אברהם כתיב... ואמר ר' יהודה אמר רב, בן בקר א', וכי- לכאו' ק',** דהא בלא דברי ר"י ק' טפי, דמשמע דרק הכין בקר א' להשלשה אנשים, ולמה צריך להביא הא דר"י בשביל הקו'. ותי' המהרש"א דבלא ר"י הי' שייך לומר דבן בקר אין כוונתו לבן בקר א', אלא לבן בקר הרבה, כמו שקורין לשוורים "שור" [ק"ק, דאע"פ דבאמת שייך לומר כן, אבל מהכ"ת לומר כן כדי להק' דסעודת אברהם היתה גדולה משל שלמה, וצ"ע].

(טז) **התם תלתא תורא לתלתא גברי, הכא לכל ישראל ויהודה- הק' המהרש"א,** א"כ מהו רבותא דאפי' כסעודת שלמה נתן להם, דהא לא בא לכל ישראל כי אם דבר מועט. וכ' דאולי הכוונה הוא דאם הי' רק לפועלים אלו כסעודת שלמה, אפי' זה לא יהי' מספיק, אבל כ' דזה דחוק, דא"כ צריך להיות שיש ג"כ פועלים שאין בקר א' לכ"א מהם, והניח בקו'. [ואולי יש ליישב קו' ע"פ מש"כ היעב"ץ, דלכל העם לאו דוקא, אלא היינו לראשי עם, וא"כ שפיר י"ל דהי' להם הרבה, רק לא כ"כ כמו אצל אברהם].

(יז) **ושמואל אמר שאבוסיים ועומדים מאליהם- כ' המהרש"א** דודאי מודה שמואל דאבוסיין בעל כרחן הן שמנין יותר, אלא דשמואל ס"ל דלענין בריאות למאכל אדם עדיף אם הם אבוסיין מאליהן, ושמואל הי' רופא.

(יח) **מדטוב לדרשה רך נמי לדרשה- פי' המהרש"א,** דהיינו דכיון דלא אמרי אינשי "רך" בנפש'י, אלא רך טוב, וכאן כתיב "וטוב", א"כ ע"כ גם הרך הוא לדרשה. עוד כ' העיון יעקב דאם דרשי' רק הטוב, א"כ נמצא שהיו רק ב' בהמות, וק', למה לי תרי, תסגי לי' בחד. ולכן אמרי' דגם הרך לדרשה, וממילא אמרי' דהי' צריך ג' לג' לשונות של חרדל.

(יט) **לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו וכי- העיר המהרש"א** על ששינה הגמ' הסדר, שהרי מעשה המלאכים הי' קודם. ותי' דבאמת מה דפסיקא לן דהמלאכים אין